

Галина Піскорська,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри реклами
та зв'язків з громадськістю
Факультету журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка

Galyna Piskorska,
PhD (Hystory),
Associate Professor at the Department
of Advertising and Public Relations,
Faculty of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv University,
ORCID iD 0000-0002-0897-354X,
Email: h.piskorska@kubg.edu.ua

Катерина Бучма,
студентка Факультету журналістики
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Kateryna Buchma,
Student,
Faculty of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv University,
ORCID iD 0009-0003-1817-6450
Email: kvbuchma.ij20@kubg.edu.ua

Анна Буряк,
студентка Факультету журналістики
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Anna Buryak,
Student,
Faculty of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv University
ORCID iD 0009-0008-9728-2193,
Email: avburiak.ij20@kubg.edu.ua

УДК 07(477):316.422] :070.422:34]]:355.01(477)

DOI <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.1510>

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ УКРАЇНСЬКОГО МЕДІАПРОСТОРУ, СПРИЧИНЕНІ ВЕЛИКОЮ ВІЙНОЮ

////////////////////////////////////

TRANSFORMATION PROCESSES OF THE UKRAINIAN MEDIA SPACE CAUSED BY THE GREAT WAR

АНОТАЦІЯ. У статті на основі останніх досліджень українського медіапростору було визначено особливості державного регулювання інформаційного простору України, окреслено специфіку роботи українського медіаринку, його структурне переформатування та зміна контенту під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. В умовах воєнного стану держава розробила нові рекомендації щодо діяльності журналістів та затвердила їх на законодавчому рівні. Основна увага зосереджена на визначенні труднощів, які долають журналісти під час своєї професійної діяльності внаслідок інформаційного та фізичного тиску ворога. Наголошено, що особливо на початку повномасштабного вторгнення робота більшості журналістів стала цілодобовою та без вихідних. Попри шалений ритм та втому, вони все одно мали збирати, обробляти та оперативно доносити актуальну інформацію до громадськості. Адже під час збройного конфлікту в демократичній державі існує нагальна потреба в правдивій, точній та якісній інформації. Без цього демократія не може ефективно функціонувати.

У статті зазначено, що під час великої війни змінився порядок денний в медіапросторі. Серед ключових тем виділено висвітлення бойових дій, ракетних атак, обстрілів цивільних об'єктів, прифронтового життя людей, розповіді про військових, концепцію волонтерства. Також окрема увага приділяється міжнародній тематиці, зовнішній політиці та культурі. Велика війна спричинила зміну споживацьких уподобань щодо пошуку та отримання інформації, надавши перевагу інтернет-медіа на протигагу традиційним. Популярність українського телебачення та месенджерів практично зрівнялась. Месенджери стали важливим джерелом отримання новиної інформації серед українців.

Ключові слова: трансформаційні процеси; український медіапростір; державне регулювання; діяльність журналістів; війна; виклики.

ABSTRACT. The article, based on the latest studies of the Ukrainian media space, determined the peculiarities of the state regulation of the information space of Ukraine, outlined the specifics of the Ukrainian media market and its structural reformatting and change of content during the full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine. It was emphasized that, especially at the beginning of the full-scale invasion, the work of most journalists became 24/7. Despite the frenetic pace and fatigue, they still had to collect, process and quickly deliver relevant information to the public. In martial law conditions, the state developed new recommendations for the activities of journalists and approved them at the legislative level.

The main focus is determining the difficulties journalists overcome during their professional activities due to informational and physical pressure from the enemy. At the same time, during an armed conflict in a democratic state, there is an urgent need for truthful, accurate, and high-quality information. Without it, democracy cannot function effectively.

The article states that the agenda in the media space changed during the Great War. Among the key topics are coverage of combat operations, missile attacks, shelling of civilian objects, people's frontline life, stories about the military, and the concept of volunteerism. Special attention is also paid to international topics, foreign policy and culture. The Great War caused a change in consumer preferences for finding and receiving information, favouring online media over traditional media. The popularity of Ukrainian television and messengers has practically levelled off. Messengers have become an essential source of news among Ukrainians.

Keywords: transformational processes; Ukrainian media space; state regulation; activities of journalists; war; challenges

© Піскорська Галина, Бучма Катерина, Буряк Анна, 2023

Вступ. З початком повномасштабної війни, український медіаринок суттєво трансформувався, адаптувавши свою діяльність під умови та виклики часу. Під час воєнного стану Україна законодавчо затвердила певний регламент використання чутливої інформації та висвітлення воєнних дій. Водночас, на нашу думку, державне регулювання не повинно стосуватися обмеження доступу громадян до джерел інформації, а також плюралізму думок.

За певними оцінками в Україні налічується близько 9 000 місцевих акредитованих журналістів, які працюють за чітко визначеними правилами. Журналісти можуть вплинути на закінчення війни, публікуючи факти насильства та гуманітарних катастроф і привертаючи до них увагу міжнародної спільноти. Водночас поширення журналістами неправдивої, подекуди неперевіреної інформації, може бути використано ворогом для подальшої ескалації конфлікту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що медіаексперти Інституту масової інформації та «Детектора медіа», зокрема, Д. Золотухін, І. Куляс, Л. Шутяк, Н. Данькова присвятили свої доробки актуальній темі трансформації українського медіапростору та різним аспектам державного регулювання діяльності ЗМІ в умовах війни.

Мета – проаналізувати діяльність українських медіа та журналістів під час великої війни та трансформацію медіаринку в умовах воєнного стану.

Результати та обговорення. В Україні триває найбільша медіавійна в історії людства, але вже зараз можна сказати, що така доступність інформації виграла для нас першу битву. Рішення світових лідерів про постачання зброї в Україну та запровадження санкцій проти російської федерації, мітинги по всьому світу в підтримку України – усе це доводить, що робота незалежних ЗМІ не була марною [1]. Адже вже понад рік українські журналісти продовжують боротися з російською дезінформацією, якою український інформаційний простір насичений тою чи іншою мірою.

Щоб протидіяти російській дезінформації та не нашкодити військовим, українські журналісти мають завжди бути насторожі та контролювати поширення інформації в нашому медіапросторі, керуючись законами, пам'ятками, правилами, положеннями, заявами та рішеннями, які діють під час воєнного стану [2].

Так, найбільшого значення для регулювання діяльності медіа в цілому мають закони України. Зокрема: Закон України «Про правовий режим воєнного стану», Закон України «Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Росії», Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність», Закон України «Про надання додаткових гарантій захисту журналіс-

там, які працюють у районах ведення воєнних (бойових) дій».

У Законі «Про правовий режим воєнного стану» йдеться про те, що медіа можуть використовуватися для військових потреб і проведення роз'яснювальних робіт серед військових і населення, а також про заборону роботи приймально-передавальних станцій. У разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану медійними організаціями може бути конфісковано їхню матеріально-технічну базу, необхідну для роботи [3].

Законом України «Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Росії» запроваджується кримінальна відповідальність за «несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану» [4].

Згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» притягуються до відповідальності ті, хто співпрацює з окупантами, зокрема у поширенні інформації, яка підриває інтереси України [5].

За Законом України «Про надання додаткових гарантій захисту журналістам, які працюють у районах ведення воєнних (бойових) дій», передбачено забезпечення ЗМІ працівників засобами захисту від збройних уражень, медичними аптечками та страхування журналістів коштом роботодавця [6].

Існує низка вказівок і рекомендацій, які регламентують діяльність медіа, наприклад: «Пам'ятка про висвітлення роботи оборонних підприємств» та «Розпорядження про заборону користування відеореєстраторами», що містять заклик не називати координати влучання російських ракет і снарядів, прохання не публікувати персональні дані українських військових, правила знімання відео у лікарнях під час воєнного стану, рекомендації щодо

правильного позначення службових автомобілів, заборона називати види зброї, з яких українські війська вражають цілі, заклик не розголошувати точні цифри втрат української армії, а також інформацію про переміщення музейних цінностей [7].

Ряд пам'яток, заборон і нормативних документів, які було видано на час воєнного стану, спричинив низку трансформаційних процесів, у результаті яких було змінено роботу українських медіа. Зокрема на телебаченні такими трансформаціями стали: зміни новинного формату, викладу матеріалів та тематики сюжетів. На початку повномасштабного вторгнення звичний нам формат телебачення було реорганізовано. За рішенням Ради національної безпеки і оборони України (РНБО) всі українські загальнонаціональні телеканали, програми наповнення яких складається переважно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач, об'єдналися у цілодобовому інформаційному марафону «Єдині новини #UАразом» [8]. У березні 2022 року було створено російськомовний марафон «FreeДом», метою якого є висвітлення подій російсько-української війни російськомовній аудиторії по всьому світу. Як зазначає експерт Ігор Куляс, який щотижня здійснював аналіз «Єдиних новин», якість новинного матеріалу погіршилася [9]. Це сталося через необхідність оперативного висвітлення великого масиву інформації, яка циркулює в нашому медіапросторі. Отож журналісти часто не встигають ретельно перевіряти її на доцільність та коректність.

Також під час великої війни було зміщено акценти на теми, що стосуються висвітлення бойових дій, ракетних атак, обстрілів цивільних об'єктів, прифронтового життя людей; розповідей про військових, волонтерів; питань міжнародної тематики, зовнішньої політики та культури (тематика відновлення України, організація культурних заходів на підтримку ЗСУ) [10].

Нині, в епоху диджиталізації, соцмережі та інтернет в цілому є найрозповсюдженішим каналом отримання інформації. Тому й не дивно, що саме вони під час великої війни в українському медіапросторі стали одним з ключових джерел транслявання інформації. Під впливом

трансформаційних процесів, які продовжують відбуватись в українському медіапросторі, цей канал комунікації теж істотно змінився. Згідно з дослідженням КМІС на замовлення ОПОРИ, проведеного в липні 2022, серед соціальних мереж найпопулярніші «Телеграм», «Ютюб», «Фейсбук». 41 % сумарного часу споживання новин українці витрачають на телеграм, 37 % – на ютюб, 12 % – на фейсбук, 6 % – на вайбер [11]. Нині популярність українського телебачення та месенджерів практично зрівнялась, як джерело отримання новин серед українців – 43 % та 41 % відповідно [12].

На початку великої війни телеграм-канали стали ключовим джерелом інформації, оскільки саме вони цілодобово та оперативно надавали її. Згідно з дослідженням Інституту масової інформації про «ТОП-10 українських Telegram-каналів», можна зробити висновки про те, що інформація, яка транслюється ними є не повністю достовірною, об'єктивною та, що надважливо, не завжди подається українською мовою. Зокрема такі телеграм-канали, які мають велику популярність серед українців (близько 1 мільйона підписників та більше): «Україна сейчас» (1,7 млн підписників), «УНИАН» (846,5 тис підписників), «Україна Онлайн» (1,3 млн підписників), «Всевидающее ОКО» (1,2 млн підписників), «Труха» (2,7 млн підписників) – і надалі продовжують комунікувати з аудиторією російською мовою [12–15].

Не потрібно недооцінювати також діяльність радіо під час війни, адже саме воно дозволило тисячам українцям в окупації або в місцях, де не було зв'язку, почути українські достовірні новини, навіть на кнопковому телефоні. При цьому повз радіо теж даремно не пройшли трансформаційні процеси, зокрема в рамках українізації медіапростору «Русское радио» медіахолдингу «Тавр медіа» було перейменовано на «Радіо Байрактар» [16].

Трансформаційні процеси не минули й друковані ЗМІ: закриття видань газет та журналів, підвищення ціни паперу, зменшення додаткового фінансування шляхом скорочення реклами та погіршення логістики, внаслідок чого сповільнилась оперативність доставлення. Під час великої війни тематика друкованих ЗМІ змістила свої акценти до висвітлення подій

пов'язаних з війною: збройна агресія, прифронтове життя, життя військових, ракетні атаки та обстріли, обміни полоненими тощо.

Нині журналісти стали ласим шматком для росіян, адже за їхніми стандартами поняття «журналіст» тотожне «пропагандист». Розуміючи важливість перемоги на інформаційному полі, росіяни не соромляться використовувати найбрудніші методи для досягнення своєї мети: від приховування та спотворення правди до фізичних розстрілів журналістів. Із початком широкомасштабної агресії стало зрозуміло, що росіяни підготували списки активістів, журналістів і місцевих політиків як своїх пріоритетних цілей. Вони стали російським обмінним фондом на окупованих територіях.

Під впливом трансформаційних процесів ЗМІ змінилася й звична робота журналістів. Зокрема з журналістські стандарти під час великої війни набули іншого значення. Так, наприклад, Євген Спірін, головний редактор видання «Бабель», зазначив, що з початком повномасштабної війни він переглянув стандарти подання матеріалів: «Два роки тому я б ніколи не дозволив опублікувати фото трупа в посадці. Але зараз ця війна відбувається не так, як у 2014-му, і правила, підходи змінилися. І ми вже маємо публікувати чутливий контент просто для того, щоб світ знав, з чим має справу, з яким звірством, геноцидом і масовими вбивствами» [17]. Не менш важливими стандартами, особливо під час війни, залишаються «баланс думок» та «іншої точки зору», які практично неможливі під час бойових дій і можуть дотримуватися лише в тих випадках, коли це не загрожує здоров'ю та життю журналістів.

Межі звичного робочого графіку журналіста під час великої війни розмилися. Особливо на початку повномасштабного вторгнення робота більшості журналістів стала цілодобовою та без вихідних. Попри шалений ритм та втому, вони все одно мали збирати, обробляти та оперативно доносити актуальну інформацію до громадськості.

Війна тягне за собою людське горе та спричиняє жертви і серед журналістів зокрема. Так за дослідженням Інституту масової інформації, щодо скоєних злочинів проти журналістів та медіа в Україні, йдеться про те, що за рік та

два місяці з початку вторгнення росія скоїла 509 злочинів. Зокрема було встановлено, що: 1) 8 журналістів загинуло безпосередньо під час виконання редакційного завдання; 2) 14 журналістів зникло безвісти; 3) 21 журналіста було викрадено; 4) 17 журналістів отримали поранення; 5) журналісти зазнали 67 переслідувань, погроз та залякувань тощо [18].

Робота журналістів в умовах війни ускладнюється інформаційним тиском ворога: запуск дезінформаційних кампаній, фейків, маніпулятивних повідомлень тощо. Як наслідок з'явилась гостра потреба у протидії цьому дезінформаційному впливу. Через це такі платформи, як: «Informnapalm», «EUvsDisinfo», «Слідство. Інфо», «Детектор медіа», «Voxcheck», «Інститут масової інформації» (ІМІ) активізували свою діяльність. Кожен з них загалом тою чи іншою мірою займається дослідженнями українського інформаційного медіапростору, фактчекінгом, розвінчуванням міфів, спростуванням фейків та маніпулятивних повідомлень, незалежними розслідуваннями з метою пошуку джерел розповсюдження дезінформації.

Можемо спостерігати високу ефективність концепції OSINT (open source intelligence – концепція відкритих джерел, в основі якої лежить пошук, аналіз і використання військової, політичної, економічної та іншої інформації для прийняття рішень у сфері національної оборони та безпеки, розслідувань тощо) [19]. Уже давно розвідувальні служби багатьох країн світу застосовують такі технології для пошуку та аналізу відкритої інформації. В Україні питання використання цих технологій отримало особливу актуальність після затримання чоловіка в Києві на платформі «ТікТок», який опублікував відео з локальним уточненням місця знаходження та скупчення техніки Збройних Сил України біля торгово-розважального центру «Retroville» (м. Київ, проспект Правди, 47). У результаті цього торгово-розважальний центр ввечері 20 березня було обстріляно російськими ракетами, внаслідок чого загинуло щонайменше вісім осіб. Як з'ясувалось, дані про розміщення української техніки поряд з торгово-розважальним центром, ворог отримав із відкритих джерел [20].

За допомогою технології штучного інтелекту було ідентифіковано окупантів, які чинили

масові звірства в місті Буча Київської області. Місто Буча було звільнено українськими військовими 31 березня 2022 року після чого було виявлено факти масових вбивств та звірств над цивільним населенням. Завдяки американському стартапу «Clearview AI» (що має доступ до бази з 10 мільярдів фото, серед яких понад 2 мільярди з російської соцмережі «ВКонтакте») та іншим технологіям і методикам станом на лютий 2023 року було ідентифіковано 91 військового росії, які чинили воєнні злочини [21].

Висновки. Діяльність ЗМІ під час війни знає кардинальних змін. За цих умов держава розробила нові рекомендації щодо єдиної інформаційної політики та діяльності журналістів та затвердила їх на законодавчому рівні. У результаті відбулися трансформаційні зміни в усіх аспектах та складових українського медіапростору. Зокрема це стосується певних обмежень свободи слова на телебаченні, радіо і друкованих ЗМІ.

Крім того, під час великої війни було зміщено акценти на теми, які стосуються висвітлення бойових дій, ракетних атак, обстрілів цивільних об'єктів, прифронтового життя людей, розповідей про військових, волонтерів, питань міжнародної тематики, зовнішньої політики та культури. Велика війна спричинила зміну споживацьких уподобань щодо пошуку та отримання інформації, надавши перевагу інтернет-медіа на противагу традиційним. В Україні месенджери стали таким же популярним джерелом новинної інформації як і телебачення.

Відповідно професійна діяльність журналістів, як основних гравців українського медіапростору, в умовах великої війни теж зазнала суттєвих змін. Це, насамперед, помітно у фактично цілодобовому графіку роботи журналістів, які попри шалений ритм та втому, все одно збирають, обробляють та оперативно доносять інформацію до громадськості. Оскільки поняття «журналіста» для росіян тотожне поняттю «пропагандист», тому життя наших військових репортерів у небезпеці.

Під час збройного конфлікту в демократичній державі існує нагальна потреба в правдивій, точній та якісній інформації. Без цього демократія не може ефективно функціонувати.

Список використаної літератури

1. Piskorska G. Why Ukraine is winning the media war. URL: <https://www.thejakartapost.com/opinion/2023/02/23/why-ukraine-is-winning-the-media-war-1677126833.html> (дата звернення: 06.05.2023).
2. Які обмеження та особливості роботи медіа діють в Україні під час великої війни. URL: <https://detector.media/infospace/article/203615/2022-10-11-yaki-obmezheny-ta-osoblyvosti-roboty-media-diyut-v-ukraini-pid-chas-velykoi-viyny/> (дата звернення: 06.05.2023).
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
4. Закон України Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2178-20?fbclid=IwAR00fmELVyB8_RVdA82_UgR05SERydmnJVhF9TendS2oekX14KpwVksFdgY#Text (дата звернення: 06.05.2023).
5. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39587> (дата звернення: 06.05.2023).
6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо надання додаткових гарантій захисту журналістам, які працюють в районах ведення воєнних (бойових) дій). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39587> (дата звернення: 06.05.2023).
7. Золотухін Д. Що конкретно (і чому) не можна повідомляти і показувати в медіа під час війни. URL: <https://detector.media/infospace/article/197960/2022-03-30-shcho-konkretno-i-chomu-ne-mozhna-povidomyaty-i-pokazuvaty-v-media-pid-chas-viyny/> (дата звернення: 06.05.2023).
8. Рішення Ради національної безпеки і оборони України щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
9. Куляс І. Підсумки моніторингу телемарафону «Єдині новини» за січень – березень 2023 року. Перша частина: резюме. URL: <https://ms.detector.media/shchodennitelenovini/post/31593/2023-04-05-pidsumky-monitoryngu-telemarafonu-iedyni-novyny-za-sichen-berezen-2023-rokupersha-chasty-na-rezhyume/> (дата звернення: 06.05.2023).
10. Шабанова Я. Як змінився український медіаландшафт після 24 лютого. URL: <https://speka.media/yak-zminivysya-ukrayinskii-medialandsaft-pislya-24-go-lyutogo-2022-vzxd4p> (дата звернення: 06.05.2023).
11. Довіра до ЗМІ. Канали комунікації. URL: <https://detector.media/doc/images/news/archive/2021/208248/63f5d084292a3-2.jpg> (дата звернення: 06.05.2023).
12. Телеграм канал «Україна сейчас». URL: <https://t.me/upow> (дата звернення: 06.05.2023).
13. Телеграм канал «Всевидающее око». URL: @oko_ua (дата звернення: 06.05.2023).
14. Телеграм канал «УНИАН». URL: <https://t.me/unianet> (дата звернення: 06.05.2023).
15. Телеграм канал «ТРУХА». URL: <https://t.me/truexanewsua> (дата звернення: 06.05.2023).
16. «Русское радио» перейменували у «Радио Байрактар». URL: <https://bykvu.com/ua/bukvy/russkoe-radyo-pereimenuvaly-u-radio-bairaktar/> (дата звернення: 06.05.2023).
17. Чи змінює війна стандарти журналістики, або Як писати про російські звірства, воєнні злочини і геноцид. URL: <https://zmina.info/> (дата звернення: 06.05.2023).
18. За рік та два місяці з початку вторгнення РФ скоїла 509 злочинів проти журналістів та медіа в Україні. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/za-rik-ta-dva-misyatsi-z-pochatku-vtorgnennya-rf-skoyila-509-zlochyniv-proty-zhurnalistiv-ta-media-i52295> (дата звернення: 06.05.2023).
19. Що таке OSINT і як він допоміг викрити вбивства у Бучі. URL: <https://explainer.ua/shho-take-osint-i-yak-vin-dopomig-vikriti-vbivstva-u-buchi/> (дата звернення: 06.05.2023).
20. Пундор І. Обстріляний росіянами ТРЦ Retroville у Києві повноцінно відновив роботу. URL: https://24tv.ua/trts-retroville-kiyevi-povnotsinno-vidnoviv-robotu-trts-obstrilyali_n2109052 (дата звернення: 12.05.2023).
21. Карлашук В. Правоохоронці ідентифікували 91 російського військового, причетних до воєнних злочинів у Бучі. URL: <https://suspilne.media/393539-pravoohoronci-identifikovali-91-rosijskogo-vijskovogo-pricetnih-dovoennih-zlociniv-u-buchi/> (дата звернення: 12.05.2023).
22. Данькова Н. Десять найважливіших подій медіаринку у 2022 році. URL: <https://detector.media/rinok/article/206703/2023-01-05-desyat-nayvazhlyvishykh-podiy-mediarynku-u-2022-rotsi/> (дата звернення: 12.05.2023).
23. Зубченко Я. Рік України. Як ми вигравали велику медійну війну 2022 року. URL: <https://detector.media/infospace/article/206599/2023-01-02-rik-ukrainy-yak-my-vygraval-velyku-mediynu-viynu-2022-roku/> (дата звернення: 12.05.2023).
24. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.2023).
25. В Україні заборонили відеозйомку військової техніки і будівель. Порушників затримують. URL: <https://detector.media/infospace/article/197717/2022-03-21-v-ukraini-zaboronyly-videozymku-viyskovo-i-tekhniky-i-budivel-porushnykiv-zatrymuyut/> (дата звернення: 12.05.2023).
26. Міноборони закликали громадян не публікувати координати влучання російських ракет. URL: <https://detector.media/infospace/article/197496/2022-03-14-minoborony-zaklykalo-gromadyan-ne-publikuvaty-koordinaty-vluchannya-rosiyskykh-raket/> (дата звернення: 12.05.2023).
27. ЗСУ просять не публікувати персональні дані офіцерів та інформацію про бомбосховища. URL: <https://detector.media/infospace/article/197610/2022-03-17-zsu-prosyat>

- ne-publikuvaty-personalni-dani-ofitseriv-ta-informatsiyu-pro-bomboskhovushcha/ (дата звернення: 12.05.2023).
28. КМДА пояснила правила зйомок в лікарнях в умовах воєнного стану. URL: <https://detector.media/infospace/article/201237/2022-07-22-kmda-roziasnyla-pravylyazyomok-v-likarnyakh-v-umovakh-voiennoho-stanu/> (дата звернення: 12.05.2023).
29. ЗСУ пояснили журналістам, як правильно позначати службові автівки. URL: <https://detector.media/community/article/197334/2022-03-09-zsu-roziasnyly-zhurnalistam-yak-pravylyno-poznachaty-sluzhbovi-avtivky/> (дата звернення: 12.05.2023).
30. У Міноборони попередили, що не можна називати види зброї, з якої наша армія влучає у ворожі цілі. URL: <https://detector.media/infospace/article/201181/2022-07-20-u-minoborony-poperedyly-shcho-ne-mozhna-nazyvaty-vydy-zbroi-z-yakoi-nasha-armiya-vluchaie-u-vorozhi-tsili/> (дата звернення: 12.05.2023).
31. Міноборони закликло не розкривати цифри військових втрат України до закінчення воєнного стану URL: <https://detector.media/infospace/article/201000/2022-07-14-minoborony-zaklykalo-ne-rozkryvaty-tsyfry-viyskovykh-vtrat-ukrainy-do-zakinchennya-voiennoho-stanu/> (дата звернення: 12.05.2023).
- ### References
1. Piskorska, G. (2023), «Why Ukraine is winning the media war», available at: <https://www.thejakartapost.com/opinion/2023/02/23/why-ukraine-is-winning-the-media-war-1677126833.html> (accessed May 06 2023).
 2. Detector Media (2022), «Yaki obmezhenia ta osoblyvosti roboty media diut v Ukraini pid chas velykoi viiny», available at: <https://detector.media/infospace/article/203615/2022-10-11-yaki-obmezhenia-ta-osoblyvosti-roboty-media-diyut-v-ukraini-pid-chas-velykoi-viiny/> (accessed May 06 2023).
 3. Zakon Ukrainy «Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu» available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (accessed May 06 2023).
 4. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do statti 114-2 Kryminalnogo kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia vidpovidalnosti za nesanktsionovane rozpovsiudzhennia informatsii pro zasoby protydzii zbroinii ahresii Rosiiskoi Federatsii», available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2178-20?fbclid=IwAR00fmELVyB8_RVdA82_UgR05SERydmnJvhF9TendS2oekX14KpwwVksFdgY#Text (accessed May 06 2023).
 5. «Projekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchyykh aktiv (shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za kolaboratsiynu diialnist)», available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/25699> (accessed May 06 2023).
 6. «Projekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchyykh aktiv Ukrainy (shchodo nadannia dodatkovykh harantii zakhystu zhurnalistam, yaki pratsiuut v raionakh vedennia voiennykh (boiovykh) dii)», available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39587> (accessed May 06 2023).
 7. Zolotukhin, D. (2022), «Shcho konkretno (i chomu) ne mozha povidomlyaty i pokazuvaty v media pid chas viiny», available at: [197960/2022-03-30-shcho-konkretno-i-chomu-ne-mozhna-povidomlyaty-i-pokazuvaty-v-media-pid-chas-viiny/](https://detector.media/infospace/article/197960/2022-03-30-shcho-konkretno-i-chomu-ne-mozhna-povidomlyaty-i-pokazuvaty-v-media-pid-chas-viiny/) (accessed May 06 2023).
 8. Rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy shchodo realizatsii yedynoi informatsiinoi polityky v umovakh voiennoho stanu, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text> (accessed May 06 2023).
 9. Kulias, I. (2023), «Pidsumky monitorynhu telemarafonu «Yedyni novyny» za sichen – berezen 2023 roku», available at: <https://ms.detector.media/shchodenni-telenovini/post/31593/2023-04-05-pidsumky-monitoryngu-telemarafonu-iedyni-novyny-za-sichen-berezen-2023-roku-persha-chastyna-rezume/> (accessed May 06 2023).
 10. Shabanova, Ya. (2022), «Yak zminyvsia ukrainskyi medialandsaft pislia 24 liutoho», available at: <https://speka.media/yak-zminyvsia-ukrayinskii-medialandsaft-pislya-24-go-lyutogo-2022-vzxd4p> (accessed May 06 2023).
 11. Detector Media (2022), «Dovira do ZMI. Kanaly komunikatsii», available at: <https://detector.media/doc/images/news/archive/2021/208248/63f5d084292a3-2.jpg> (accessed May 06 2023).
 12. Telegram kanal «Ukrayna seichas». available at: https://t.me/u_now (accessed May 06 2023).
 13. Telegram kanal «Vsevydiashchee oko». available at: [@oko_ua](https://t.me/@oko_ua) (accessed May 06 2023).
 14. Telegram kanal «UNYAN». available at: <https://t.me/uniannet> (accessed May 06 2023).
 15. Telegram kanal «Trukha». available at: <https://t.me/truexanewsua> (accessed May 06 2023).
 16. Mezha (2022), ««Russkoe radyo» pereimenuvaly u «Radio Bairaktar». available at: <https://bykvu.com/ua/bukvy/russkoe-radyo-pereimenuvaly-u-radio-bairaktar/> (accessed May 06 2023).
 17. Zmina (2022), «Chy zmyniue viina standarty zhurnalistyky, abo Yak pysaty pro rosiiski zvirstva, voienni zlochyny y henotsyd». available at: <https://zmina.info/> (accessed May 06 2023).
 18. IMI (2023), «Za rik ta dva misiatsi z pochatku vtorhnennia RF skoila 509 zlochyniv proty zhurnalistiv ta media v Ukraini». available at: <https://imi.org.ua/monitorings/za-rik-ta-dva-misyatsi-z-pochatku-vtorgnennya-rf-skoyila-509-zlochyniv-proty-zhurnalistiv-ta-media-i52295> (accessed May 06 2023).
 19. Shutyak, L. (2022), «Shcho take OSINT i yak vin dopomih vykryty vbyvstva u Buchi», available at: <https://explainer.ua/shho-take-osint-i-yak-vin-dopomig-vikriti-vbivstva-u-buchi/> (accessed May 06 2023).
 20. Pundor, I. (2022), «Obstriliani rosiianamy TRTs Retroville u Kyievi povnotsinno vidnovyv robotu», available at: https://24tv.ua/trts-retroville-kiyevi-povnotsinno-vidnovyv-robotu-trts-obstriliali_n2109052 (accessed May 12 2023).
 21. Karlashchuk, V. (2023), «Pravookhorontsi identyfikovali 91 rosiiskoho viiskovoho, prychetnykh do voiennykh zlochyniv u Buchi», available at: <https://suspilne.media/393539-pravookhorontsi-identifikuvali-91-rosijskogo-viiskovogo-pricetnih-do-voennih-zlochyniv-u-buchi/> (accessed May 12 2023).
 22. Dankova, N. (2023), «Desiat naivazhlyvishykh podii mediarynku u 2022 rotsi», available at: <https://detector.media/infospace/article/203615/2022-10-11-yaki-obmezhenia-ta-osoblyvosti-roboty-media-diyut-v-ukraini-pid-chas-velykoi-viiny/> (accessed May 06 2023).

- media/rinok/article/206703/2023-01-05-desyat-nayvazhlyvishykh-podiy-mediarynku-u-2022-rotsi/ (accessed May 12 2023).
23. Zubchenko, Ya. (2023), «Rik Ukrainy Yak my vyhraly velyku mediinu viinu 2022 roku», available at: <https://detector.media/infospace/article/206599/2023-01-02-rik-ukrainy-yak-my-vygraval-y-velyku-mediynu-viynu-2022-roku/> (accessed May 12 2023).
24. Kryminalnyi kodeks Ukrainy, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/> (accessed May 12 2023).
25. Detector Media (2022), «V Ukraini zaboronyly video-ziomku viiskovoi tekhniky i budivel. Porushnykiv zatrymuiut», available at: <https://detector.media/infospace/article/197717/2022-03-21-v-ukraini-zaboronyly-video-zyomku-viyskovoi-tekhniky-i-budivel-porushnykiv-zatrymuyut/> (accessed May 12 2023).
26. Detector Media (2022), «Minoborony zaklykalo hromadian ne publikuvaty koordynaty vluchannia rosiiskykh rake», available at: <https://detector.media/infospace/article/197496/2022-03-14-minoborony-zaklykalo-gromadyan-ne-publikuvaty-koordinaty-yluchannya-rosiiskykh-raket/> (accessed May 12 2023).
27. Detector Media (2022), «ZSU prosiat ne publikuvaty personalni dani ofitseriv ta informatsiiu pro bomboskhoveryshcha», available at: <https://detector.media/infospace/article/197610/2022-03-17-zsu-prosyat-ne-publikuvaty-personalni-dani-ofitseriv-ta-informatsiiu-pro-bomboskhoveryshcha/> (accessed May 12 2023).
28. Detector Media (2022), «KMDA poiasnyla pravyla ziomok v likarniakh v umovakh voiennoho stan», available at: <https://detector.media/infospace/article/201237/2022-07-22-kmda-poyasnyla-pravyla-zyomok-v-likarnyakh-v-umovakh-voiennoho-stanu/> (accessed May 12 2023).
29. Detector Media (2022), «ZSU poiasnyly zhurnalistam, yak pravylno poznachaty sluzhbovi avtivky», available at: <https://detector.media/community/article/197334/2022-03-09-zsu-poyasnyly-zhurnalistam-yak-pravylno-poznachaty-sluzhbovi-avtivky/> (accessed May 12 2023).
30. Detector Media (2022), «U Minoborony poperedyly, shcho ne mozhna nazyvaty vydy zbroi, z yakoi nasha armiiia vluchaie u vorozhi tsili», available at: <https://detector.media/infospace/article/201181/2022-07-20-u-minoborony-poperedyly-shcho-ne-mozhna-nazyvaty-vydy-zbroi-z-yakoi-nasha-armiya-yluchaie-u-vorozhi-tsili/> (accessed May 12 2023).
31. Detector Media (2022), «Minoborony zaklykalo ne rozkryvaty tsyfry viiskovykh vtrat Ukrainy do zakinchennia voiennoho stanu», available at: <https://detector.media/infospace/article/201000/2022-07-14-minoborony-zaklykalo-ne-rozkryvaty-tsyfry-viiskovykh-vtrat-ukrainy-do-zakinchennya-voiennoho-stanu/> (accessed May 12 2023).

Надіслано до редакції: 10.06.2023 р.